

HAMOKED
CENTER FOR
THE DEFENCE OF
THE INDIVIDUAL

המוקד להגנת הבודד

مركز الدفاع عن الفرد

רחוב אבו עוביידה 4
ירושלים 97200
טל. 02.6283555
פקס. 02.6276317

شارع أبو عبيده ٤
ألقدس ٩٧٢٠٠
هاتف. ٠٢. ٦٢٨٣٥٥٥
فاكس. ٠٢. ٦٢٧٦٣١٧

mail@hamoked.org.il
www.hamoked.org.il

מדיניות הבידול בין רצועת עזה לגדה המערבית – ציר זמן

למרות המרחק הגיאוגרפי ביניהן, מהוות הגדה המערבית ורצועת עזה יחידה אינטגרלית אחת. פלסטינים משני האזורים חולקים זהות לאומית, שפה והיסטוריה משותפת. קשרי משפחה, התארגנויות חברתיות, מערכת הבריאות – כל אלה (ולא רק הם) חוצים את קווי התיחום שבין הגדה לרצועה. גם ישראל הכירה באחדות האינטגרלית של שני חלקי השטחים הכבושים, שעוגנה בהסכמים בינה לבין הרשות הפלסטינית.

ואולם, החל מפרוץ האינתיפאדה השנייה, וביתר שאת מאז יישום תכנית ההתנתקות בשנת 2005 וההכרזה הישראלית על עזה כעל "ישות עוינת" בספטמבר 2007, לאחר שהחמאס תופס את השלטון ברצועה, נוקטת ישראל במדיניות שתכליתה לבדד את רצועת עזה ולנתקה באופן מוחלט מהגדה המערבית. במסגרת מדיניות זו, מטילה ישראל הגבלות קשות על חופש התנועה מהרצועה ואליה, תוך שהיא קורעת משפחות ומפרידה בין בני זוג ובין הורים לילדיהם. תנועתם של פלסטינים בין שני חלקי השטחים צומצמה בהיקף דרסטי והיתרי ביקור ניתנים אך ורק במקרים "הומניטאריים חריגים", העומדים בקריטריונים נוקשים וצרים מאד. תושבי הגדה והרצועה מוינו לשתי קבוצות, מופרדות לחלוטין, בהתאם לכתובתם הרשומה במרשם האוכלוסין שמנהלת ישראל. הצבא מגדיר את הרישום בגדה או ברצועה כסוג של נתינות והעתקת מקום המגורים מחלק אחד של השטחים למשנהו נתפסת במונחים של מדיניות הגירה. מדיניות זו של ישראל היא חד-כיוונית: הצבא מאשר לפלסטינים להעתיק את מקום מגוריהם מן הגדה לעזה בלבד, ורק לאחר שהוא מקבל התחייבות ל"השתקעות" מלאה ברצועה, ללא כוונה לשוב לגדה. בקשות להעתקת מקום המגורים מעזה לגדה, לעומת זאת, נדחות על הסף.

זאת ועוד. ישראל מתייחסת לפלסטינים, שכתובתם הרשומה במרשם האוכלוסין היא בעזה אך הם מתגוררים בגדה, כאל זרים הנמצאים בביתם שלא כדין, אלא אם הם מחזיקים בהיתר מיוחד מטעם הצבא למגורים בגדה. אנשים שהגיעו לפני שנים מעזה והקימו את ביתם בגדה, מצאו עצמם לא פעם נעצרים במחסומים, מושלכים לכלא ומורחקים בכפייה לרצועה. בעקבות סדרת עתירות שהגיש המוקד להגנת הפרט לבג"ץ בשנים 2008-2010, התחייבה ישראל שלא לגרש עוד לרצועה את מי שעברו להתגורר בגדה לפני ספטמבר 2005. אלא שישראל מתעקשת שלא לאשר את שינוי כתובת המגורים במרשם האוכלוסין של אותם אנשים, באופן שיהלום את המציאות, וממשיכה לראות בהם "שוהים בלתי חוקיים" בגדה. ההתנגדות הישראלית לתיקון הכתובת השגויה במרשם האוכלוסין, עולה לאנשים אלה בפגיעה קשה בשגרת חייהם, עד כדי הפיכתם לאסירים בבתיים.

למדיניות הבידול בין רצועת עזה לגדה המערבית השלכות חמורות על זכויות האדם, המעוגנות במשפט הבינלאומי ההומניטארי, במשפט הבינלאומי לזכויות אדם ובדין החוקתי הישראלי. בראש ובראשונה נפגעת הזכות הנתונה לכל אדם לנוע בחופשיות בארץ בה הוא מתגורר ולקבוע בה את מקום מגוריו כאוות נפשו. שלילת זכות זו עלולה לגרום עמה פגיעה בזכות לחיי משפחה, בזכות לבריאות, בזכות לחינוך ובזכות לפרנסה ולחופש העיסוק. כאשר מגבילים אדם מלנוע בתוך ארצו, פוגעים בחיי החברתיים והתרבותיים, פוגעים בחופש הבחירה שלו ופוגעים בכבודו.

7.6.1967 ישראל כובשת את הגדה המערבית ורצועת עזה ומוציאה את הצוים בדבר הוראות ביטחון

הצוים קובעים, בין השאר, כי "מפקד צבאי רשאי להכריז בצו על כל שטח או מקום, כי הם שטח סגור לצרכיו של צו זה. אדם הנכנס לתוך שטח או מקום שנסגרו כך, או יוצא מתוכם, [...] ללא תעודת-היתר בכתב שהוצאה על ידי מפקד צבאי או מטעמו, יאשם בעבירה על צו זה" (סעיף 70).

[הגדה המערבית](#); [רצועת עזה](#)

8.7.1967 הצבא מכריז על הגדה המערבית ורצועת עזה כעל שטחים סגורים

[הגדה המערבית](#); [רצועת עזה](#)

8.1.1969 הצבא מוציא צו בדבר תעודות זהות ומרשם אוכלוסין

[הצו קובע](#) שחובה על "תושב האיזור" – מי שנמצא כדין בגדה המערבית ושם מקום מגוריו הקבוע – להודיע על שינוי בפרטיו הרשומים במרשם האוכלוסין תוך 30 יום מיום השינוי. צו מקביל הוצא לגבי רצועת עזה.

29.6.1969 הצבא מפרסם צו בדבר מניעת הסתננות

[הצו קובע](#) כי ניתן להעמיד לדין ולגרש "מסתנן" – מי שנכנס שלא כדין לגדה המערבית ממדינות אויב (ירדן, סוריה, מצרים ולבנון). ניתן לגרש כ"מסתנן" גם את מי שנכנס לגדה ברישיון, אבל המשיך לשהות בה שלא כדין כי תוקף רישיונו פג או הופר. "תושב האיזור" מוגדר כמי שמקום מגוריו הקבוע בגדה המערבית. [צו מקביל הוצא לגבי רצועת עזה](#).

5.7.1970 הצבא מוציא היתר כניסה כללי המסדיר את כניסתם של ישראלים ותושבי חוץ לגדה המערבית ושהייתם בה

בין השאר [קובע הצו](#) כי לישראלי אסור להעתיק את מקום מגוריו לגדה אלא "על פי תעודת היתר אישית שניתנה על ידי מפקד צבאי"; כי ישראלי המבקש לבקר בגדה משך זמן העולה על 48 שעות חייב לקבל "היתר מאת מפקד צבאי"; וכי אסור לישראלי להקים בשטחי הגדה "מבנים, מאהל, חניון [...] אלא על סמך תעודת היתר אישית שניתנה על ידי מפקד צבאי". הצו מעולם לא בוטל ועם זאת, מעולם גם לא נאכף.

<p>הצבא מסדיר את היתרי התנועה הכלליים מהגדה המערבית לרצועת עזה ולהיפך</p> <p>תושבי השטחים הכבושים רשאים לצאת ולהיכנס מאיזור אחד למשנהו ללא צורך ברישיון כניסה אישי.</p>	1972
<p>יציאה מעזה לגדה; יציאה מהגדה לעזה</p>	
<p>בעקבות הסכם השלום עם מצרים והנסיגה מחצי האי סיני, פותחת ישראל את מעבר רפיח המחבר בין עזה למצרים</p>	25.4.1982
<p>עד פרוץ האינתיפאדה השנייה (אוקטובר 2000) היה המעבר – שהופעל בידי רשות שדות התעופה – פתוח בכל שעות היממה ובכל ימות השנה, למעט יום הכיפורים ועיד אל אדחא. מדי יום עוברים בו לשני הכיוונים בין 1,200 ל-1,500 פלסטינים, ומספר כפול בחודשי הקיץ, אז מגיעים קרובי משפחה מחו"ל לביקור ברצועה.</p>	
<p>ראו דו"ח אל-מיזאן מפברואר 2003, עמ' 7-8</p>	
<p>המפקד הצבאי משנה את הצו בדבר הוראות ביטחון</p>	16.9.1982
<p>סעיף 70 מוחלף בסעיף 90. סמכות הצבא הופכת להיות סמכות דו-שלבית: סעיף 90(א) קובע ש"מפקד צבאי רשאי להכריז על כל שטח או מקום שהם סגורים". סעיף 90(ב) קובע ש"נסגר שטח או מקום כאמור בסעיף קטן (א), רשאי מפקד צבאי לקבוע כי תחול עליו אחת מההוראות הבאות: [...] לא יכנס אדם לשטח הסגור ולא ישהה בו". כלומר, סגירת השטח לא מגבילה אוטומטית את הכניסה אליו והשהייה בו.</p> <p>הצו שהורה על סגירת הגדה המערבית, ושלא כולל כל הגבלה על כניסה אליה או שהייה בה, לא מתוקן. משלב זה, פלסטינים שנכנסים לגדה אינם נדרשים, על פי דין, להיתר בכתב לשם כך.</p>	
<p>ישראל משנה את מדיניותה ומוציאה הוראת שעה המבטלת – כביכול באופן זמני – את היתרי הכניסה והיציאה הכלליים לגדה ולרצועה</p>	1991-1988
<p>בעקבות האינתיפאדה הראשונה, וכן במהלך מלחמת המפרץ הראשונה, אוסרת ישראל על פלסטינים מהשטחים הכבושים לצאת מאיזור מגוריהם, בגדה או ברצועה, אלא אם ברשותם היתר אישי מאת המפקד הצבאי. עם זאת, הדין לא דורש שהסכמה זו תהיה בכתב – וכך, פלסטינים שמבקשים להיכנס מישראל לגדה, מקבלים במרבית המקרים את הסכמת החייל במחסום ואינם זקוקים להיתר. הוראת השעה בגדה לא בוטלה עד היום.</p>	
<p>ישראל מטילה סגר כולל על השטחים "עד להודעה חדשה"</p>	1993
<p>בעקבות הריגתם של אזרחים ואנשי כוחות ביטחון ישראלים, מבטל הצבא "באופן זמני" את היתרי היציאה האישיים משטחי הגדה המערבית. לצורך אכיפת הסגר מציבה ישראל</p>	

מחסומים שעוברים בחלקם על הקו הירוק ובחלקם בתוך השטחים עצמם. כמו כן מפרידה ישראל – באמצעות מחסומים – בין הגדה המערבית לירושלים המזרחית. אישורי כניסה לישראל ניתנים במשורה ועל פי קריטריונים שאינם ידועים. הסגר הכולל על השטחים מעולם לא הוסר.

נחתמים הסכמי אוסלו בין ישראל לאש"ף ומוקמת הרשות הפלסטינית

1995-1993

הסכם הביניים בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה קובע, כי "על מנת לשמר את השלמות הטריטוריאלית של הגדה המערבית ורצועת עזה **כיחידה טריטוריאלית אחת** ולקדם את התפתחותן הכלכלית ואת הקשרים הדמוגרפיים והגיאוגרפיים ביניהן, יישמו שני הצדדים את הוראות נספח זה תוך כיבוד ושמירה על תנועה רגילה ושוטפת, ללא מכשולים, של בני אדם, כלי רכב וטובין בתחומי הגדה המערבית, ובין הגדה המערבית לרצועת עזה" (נספח I, סעיף 21).

- נקבעת שליטה ישראלית-פלסטינית משותפת במעבר רפיח (בין רצועת עזה למצרים) ובמעבר אלנבי (בין הגדה המערבית לירדן). עם זאת, ההסכם מותיר בידי ישראל אחריות ביטחונית מלאה במעברים, סמכות לאסור על מעברם של פלסטינים שאינם רשומים במרשם האוכלוסין של השטחים ואישור לחקור או לעצור נוסעים (נספח I, סעיף 8).
- מוסכם כי התנועה בין חלקי השטחים תוסדר באמצעות "מעבר בטוח" בשטח ישראל, בו יעברו אנשים, כלי רכב וסחורות מבלי לסטות מנתיבם. ברצועת עזה יתאפשר המעבר דרך מחסום ארז (לאנשים ולכלי רכב) ודרך מחסום קרני (לסחורות בלבד). בגדה המערבית יתבצע המעבר דרך מחסום תרקומיא שבנפת חברון ודרך מחסום נוסף שיוצב באזור מבוא חורון. המעבר הבטוח יפעל לפחות עשר שעות ביום, למעט ביום כיפור, יום הזיכרון ויום העצמאות – אז יהיה המעבר סגור (נספח I, סעיף 10).
- סמכויות ניהול מרשם האוכלוסין של תושבי השטחים מועברות לרשות הפלסטינית. על מנת להבטיח כי בידי ישראל יימצא העתק מדויק של מרשם האוכלוסין הפלסטיני, נקבע כי על הרשות לעדכן את הצד הישראלי **בדיעבד** על כל שינוי שנערך במרשם, אך המרשם שבניהול הרשות הוא המרשם הקובע (נספח III, סעיף 28). אין בהסכם הביניים התייחסות לשינוי כתובת בין רצועת עזה לגדה המערבית.

ישראל מקימה גדר בגבול רצועת עזה

1994

עם נסיגת הצבא הישראלי ממרבית חלקי רצועת עזה, במסגרת יישום ההסכמים בין ישראל לאש"ף, בונה ישראל גדר אלקטרונית סביב הרצועה. בעקבות זאת, הופכת מידת האכיפה של משטר ההיתרים האישיים ליציאה או כניסה לרצועה דרך ישראל, למוחלטת כמעט.

<p>ישראל מעגנת את הסכם אוסלו בחקיקה הצבאית באמצעות המנשרים בדבר יישום הסכם הביניים</p>	<p>נובמבר- דצמבר 1995</p>
<p>מנשר מס' 5 נותן תוקף להסכם בשטח רצועת עזה, ואילו מנשר מס' 7 – המקביל לו – מתייחס לשטחי הגדה המערבית. בכל אחד מהמנשרים קיים סעיף – (ב)5 ו-(ב)6 בהתאמה – המגדיר: "קביעת מפקד כוחות צה"ל באיזור כי כוחות ותחומי אחריות מוסיפים להיות בידו תהיה מכרעת לעניין זה".</p>	
<p>בניגוד להסכמי אוסלו, הצבא מודיע לרשות הפלסטינית ששינוי כתובת מגורים מעזה לגדה המערבית טעון אישור של ישראל. אישורים ניתנים רק לחלק מהפלסטינים המבקשים לשנות את כתובתם, לפי קריטריונים לא ידועים</p> <p>כתבה מעיתון "הארץ", 8 יוני 1998</p>	<p>1996</p>
<p>נחנך שדה התעופה הבינלאומי של עזה בדרום הרצועה במסגרת הסכמי אוסלו</p> <p>הרשות הפלסטינית מפעילה את השדה, ממנו יוצאות מדי שבוע כ-30 טיסות למדינות ערב, בכפוף לבדיקת הנוסעים על ידי ישראל במעבר רפיח.</p> <p>במקביל לפתיחת שדה התעופה, מגבילה ישראל באופן ניכר את אפשרותם של תושבי רצועת עזה לצאת לחו"ל דרך גשר אלנבי, ועל אחת כמה וכמה דרך נמל התעופה בן גוריון.</p>	<p>1998</p>
<p>הסדר המעבר הבטוח שנקבע בהסכם אוסלו מגיע ליישומו המלא</p> <p>לאחר שנים ארוכות בהן מנעה ישראל את הפעלתו של המעבר הבטוח, מוסדרת התנועה בין הגדה לרצועה ולהיפך, דרך ישראל. ההסדר מחייב קבלת "כרטיס מעבר בטוח" מהצד הישראלי ועמידה בבדיקות קפדניות לפני חצייתם של מחסומי היציאה, אולם אינו כולל שום מגבלה על משך השהייה ביעד. פלסטינים רבים מורשים לנסוע במעבר הבטוח רק באוטובוס מיוחד בליווי צבאי. אלפים אחרים מוגדרים כ"מנועי ברזל" ומעברם במעבר הבטוח נאסר לחלוטין, לרבות באוטובוס עם ליווי צבאי. למרות המגבלות הללו, מביא המעבר הבטוח לשיפור ניכר באפשרותם של פלסטינים לנוע בין שני האזורים ורבות מצליחים להשיג היתרים. לפי נתוני הצבא, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2000, קרי עד תחילת האינתיפאדה השנייה, נתנה ישראל מדי חודש כ-12,000 היתרי מעבר לתושבי הרצועה במסגרת המעבר הבטוח.</p> <p>ראו דו"ח המוקד ובצלם ממרץ 2005, עמ' 8, 12</p>	<p>1999</p>

פורצת האינתיפאדה השנייה: ישראל מחליטה על בידול בין רצועת עזה לבין הגדה המערבית; המעבר הבטוח נסגר וכך גם שדה התעופה בעזה; ישראל מפסיקה לטפל בכל הנושאים הקשורים למרשם האוכלוסין הפלסטיני

ישראל מחלקת את תושבי הגדה והרצועה לשתי קבוצות, נפרדות לחלוטין, על פי הכתובת הרשומה של האנשים במרשם האוכלוסין. הודעות על עדכון כתובות שנשלחות מהרשות הפלסטינית אל הצבא אינן מעודכנות ואינן נרשמות בהעתק מרשם האוכלוסין שבידי ישראל. בשטח מסתמך הצבא על רישומיו שלו, ולא על תעודות הזהות שניתנו על ידי הרשות הפלסטינית (לימים, תפנה ישראל לסעיף 6(ב) [למנשר מס' 7](#) ותטען כי למעשה, הסמכות בנוגע לעדכון הכתובות נשארה תמיד בידה):

• "עזתים" שנמצאים בגדה מעוכבים במחסומים שעות ארוכות בשל כתובתם בעזה; גורמי צבא בגדה, המופקדים על הטיפול בבקשות התושבים, ממאנים מכל וכל לטפל בפניותיהם של אלה מהם שכתובתם הרשומה היא הרצועה ומותירים אותם למעשה משוללי זכויות.

• ישראל מתחילה להעביר בכפייה פלסטינים מהגדה לרצועה על בסיס כתובתם, בטענה שהם "שוהים באיזור מבלי שהותרה השתקעותם"; פלסטינים שמגיעים לביקור ברצועה נלכדים בה ולא מורשים לחזור לגדה.

• ישראל סוגרת את המעבר הבטוח. פלסטינים שמבקשים לעבור בין חלקי השטחים דרך ישראל, נדרשים לקבל היתר כניסה לישראל. היתרים אלו עדיין ניתנים, אולם בצמצום רב. כך, למשל, נאסרת כליל יציאתם של סטודנטים מעזה ללימודים בגדה המערבית. במקביל, חוסמת ישראל את אפשרותם של תושבי הרצועה להגיע לגדה דרך מעבר רפיח, מצרים וירדן – נתיב ששימש בעבר את אלה שלא עלה בידם לקבל היתר לעבור מהרצועה לגדה דרך שטח ישראל – במנעה מפלסטינים שכתובתם רשומה בעזה להיכנס לגדה דרך גשר אלנבי.

• ישראל סוגרת את נמל התעופה הפלסטיני הסמוך לרפיח ומאחר יותר מחריבה אותו בהפצצות מן האוויר. כמו כן מפסיקה ישראל, כמעט לחלוטין, להנפיק לתושבי הרצועה היתרי מעבר לגדה לצורך יציאה לחו"ל דרך גשר אלנבי. המעבר היבשתי ברפיח הופך, הלכה למעשה, לנקודת היציאה היחידה מהרצועה לחו"ל.

ישראל משתלטת על מעבר רפיח באופן בלעדי ומסרבת לאפשר את הגעתם של פקידי הרשות הפלסטינית למסוף הגבול. כל החלטה של ישראל על השבתת המעבר פירושה הטלת מצור על הרצועה, במסגרתו אין יוצא ואין בא

לפי נתוני רשות שדות התעופה, בשנים 2001-2004 עומד ממוצע המעבר היומי ברפיח על כ- 590 נוסעים; דהיינו, חלה ירידה של כ-50% במספר העוברים בין הרצועה למצרים לעומת התקופה שקדמה לאינתיפאדה. תקופת הסגירה הממושכת ביותר של מעבר רפיח מתקיימת בין דצמבר 2004 לינואר 2005, אז נשאר המעבר סגור במשך 40 יום לכניסת אנשים, ובמשך 52 ימים ליציאה ממנו. בימי פתיחתו, מופעל מעבר רפיח בתקופת האינתיפאדה בדרך כלל

רק במשך כשבע שעות ביום, לעומת 24 שעות ביממה קודם לכן. כמו כן, מכבירה ישראל בשנים אלה הגבלות על המעבר ברפיח, שכוללות הגדרת רבבות מתושבי הרצועה כמנועי יציאה לחו"ל מ"טעמים ביטחוניים" והטלת איסורים קולקטיביים על השימוש במעבר לתקופות שונות לפי גיל ומצב משפחתי.

[ראו דו"ח גישה ורופאים לזכויות אדם ממרץ 2009, עמ' 14-15](#)

2001 הרשות הפלסטינית מפסיקה לעדכן כתובות במרשם האוכלוסין

2001

בעקבות תלונות של פלסטינים – שכתובתם עודכנה אצל הרשות אבל לא אצל ישראל – שהם מואשמים על ידי הצבא בזיוף תעודות זהות וחווים קשיים במחסומים ולחצים שמפעילה ישראל, מפסיקה הרשות לעדכן כתובות במרשם האוכלוסין המנוהל על ידה.

15.8.2002 ישראל מאשרת: הגדה המערבית ורצועת עזה מהוות אזור אחד

15.8.2002

[בתשובת המדינה בעניין עג'ורי](#) מבהירה ישראל כי "החקיקה היוצאת בשני האזורים הינה בדרך כלל זהה, השיפוט בשני האזורים חוסה תחת קורת גג אחת, והמינהל, אף אם נפרד הוא, הרי שהפעילות בשני האזורים מתואמת – הן בתחום האזרחי והן בתחום הביטחוני". עוד טוענת המדינה, כי "העובדה כי ישראל בחרה לנהל את שני האזורים באמצעות אלופים שונים, הינה החלטה ארגונית, ולענייננו, אין לכך משמעות רבה... ובוודאי שלא תתקבל כל טענה כי מדובר ביחידות טריטוריאליות נפרדות לעניין הוראות המשפט הבינלאומי הרלוונטיות בנדון".

3.9.2002 פסק דין בעניין עג'ורי: בג"ץ קובע כי יש לראות בגדה המערבית וברצועת עזה איזור אחד

3.9.2002

[בפסק דין בעתירת המוקד להגנת הפרט](#) בעניין בני משפחה של מבצעי פיגועים, שישראל הוציאה צווים להעבירם בכפייה לעזה, מבטל בג"ץ את הצו הנוגע לאחד משלושת העותרים, בהדגישו כי העברתו הכפויה של אדם ממקום מגוריו פוגעת בכבודו, בחירותו ובקניינו; כי תנאי הכרחי ל"תיחום מגורים" הוא שסכנה נשקפת מאותו אדם עצמו, והנחה שהגבלת תנועתו תסייע לסילוק סכנה זו; וכי אין לנקוט "תיחום מקום מגורים" מטעמי הרתעה כללית בלבד. בפסק הדין קובע הנשיא ברק, כי "אין לראות באזור יהודה ושומרון ובאזור חבל עזה שני אזורים הזרים זה לזה, אלא יש לראותם כאזור אחד". עוד קובע בג"ץ, כי העברה כפויה של תושבי הגדה המערבית לרצועת עזה אינה גירוש אלא תיחום מגורים באותו איזור כבוש, כפי שהוגדר בסעיף 78 לאמנת ג'ינבה הרביעית.

2003 ואילך המוקד להגנת הפרט עותר לבג"ץ בנושא המעבר בין עזה לגדה

2003 ואילך

המוקד עותר בשמם של פלסטינים, שהועברו בכפייה מבתיהם בגדה לעזה (ראו לדוגמא 18.6.2003); בשם כלות מהרצועה שנישאו לבני זוג מהגדה המערבית, אולם אינן מורשות לעבור לגדה לעריכת טקסי החתונה ולחיים משותפים עם בני זוגן שם (22.3.2007); בשם אסירים ששוחררו מהכלא בישראל היישר לעזה, בשל כתובתם כפי שמופיעה במרשם

האוכלוסין המנוהל בידי ישראל, למרות שבתיהם בגדה (10.4.2005); ובשם חולים, שזקקים להגיע לגדה המערבית לבדיקות רפואיות שאינן זמינות ברצועה (15.5.2005).

המוקד להגנת הפרט עותר נגד העברה בכפייה של פלסטיני מהגדה לעזה

18.6.2003

העותר עבר להתגורר בגדה המערבית בשנת 1991. הרשות הפלסטינית עדכנה את הפרטים במרשם האוכלוסין ובתעודת הזהות שלו לכתובתו שבגדה. למרות התחייבותה בהסכם אוסלו, סירבה ישראל לעדכן בהתאם את העתק המרשם שבידה. האיש נעצר בגשר אלנבי, בדרכו לחו"ל, נכלא ולאחר יום אחד בכלא הועבר בכפייה על ידי ישראל לעזה, בטענה שמענו הרשום הוא ברצועה. בעקבות [העתירה](#), מחליטה ישראל להתיר לעותר לחזור לביתו בגדה המערבית.

בג"ץ נותן תוקף של פסק דין להסכם – שהושג במסגרת עתירת המוקד להגנת הפרט – המתיר לבני משפחותיהם של מורחקי כנסיית המולד לבקרו ברצועת עזה

27.12.2004

העתירה הוגשה כנגד החלטת ישראל, שלא לאפשר את מעברם של בני זוג מהגדה המערבית לרצועת עזה ובחזרה כדי לבקר את בנם, אשר גורש לרצועה עם סיום פרשת המתבצרים בכנסיית המולד. בהתאם [להסכם שהושג בעתירה](#), כל קרוביהם מדרגה ראשונה של מגורשי כנסיית המולד יוכלו להגיש בקשות פרטניות לבקר בעזה, ואלה יידונו בהקדם ויאושרו בהיעדר מניעה ביטחונית או סגר כללי בגדה וברצועה.

המוקד להגנת הפרט ובצלם: על ישראל לחדול ממדיניות החנק שהיא מיישמת ברצועת עזה ולכבד את זכותם של תושבי הרצועה לחופש תנועה

מרץ 2005

ביום 20.2.2005 משלימה ממשלת ישראל את אישורם של כל מרכיבי "תכנית ההתנתקות", שעיקרה הסגתם של כוחות הצבא מרצועת עזה ופינוי כל ההתנחלויות שהוקמו שם. לקראת יישום התוכנית, מפרסם המוקד, בשיתוף עם בצלם, [דו"ח](#) הסוקר את ההגבלות החמורות שהטילה ישראל מראשית שנות ה-90 על חופש התנועה של תושבי רצועת עזה. הדו"ח עוסק גם במצור הכלכלי המוטל על הרצועה ומתריע מפני התנערותה הצפויה של ישראל מאחריותה כלפי תושבי הרצועה לאחר ההתנתקות.

המוקד להגנת הפרט עותר בשמו של אסיר ששוחרר מהכלא בישראל לעזה בשל כתובתו, למרות שמגוריו בגדה

10.4.2005

ישראל מתנגדת לשובו לגדה בטענות כי "לא הותרה השתקעותו" וכי נשקפת ממנו סכנה לביטחון. במסגרת [העתירה](#), ולאחר שניתן צו על תנאי, מודה המדינה כי לא קיימים מסמכים כגון "היתרי השתקעות" וכי שינוי הכתובת במרשם הוא הוא ההיתר. בית המשפט דוחה את העתירה מטעמי ביטחון, מבלי להכריע בשאלת ה"השתקעות".

[למידע נוסף](#)

15.5.2005 **המוקד להגנת הפרט עותר בעניינה של פלסטינית מעזה, המבקשת לעבור לגדה המערבית לצורך בדיקה רפואית, שנדרשת להצלת ראייתה המיזרדרת**

[בעתירה](#) טוען המוקד כי הצבא, מכוח היותו נציג המעצמה הכובשת, מחויב על פי הדין ההומניטארי הבינלאומי לדאוג לזכויותיהם הבסיסיות של תושבי השטחים, לרבות זכותם לקבלת טיפול רפואי; וכאשר טיפול רפואי מסוים אינו זמין בשטח שבשליטתו, עליו לנקוט בכל האמצעים הדרושים על מנת לאפשר את הבדיקה או הטיפול החיוניים. הגשת העתירה מובילה לאישור הכניסה לישראל עוד לפני הדיון בה.

[עתירה דומה נוספת](#)

7.9.2005 **המוקד להגנת הפרט עותר לבג"ץ: להורות לצבא לאפשר לפלסטינית לחזור לביתה שברצועת עזה**

העותרת, המתגוררת ברצועת עזה, יצאה לגדה המערבית, לבקר את אביה החולה. כאשר ביקשה לשוב לביתה, אסר זאת הצבא בטענה של מניעה ביטחונית, וזאת על אף שהתיר את כניסתה לישראל רק שבוע ימים קודם לכן. בעקבות [העתירה](#) חזר בו הצבא מעמדתו והתיר את חזרתה לביתה.

12.9.2005 **סיום הממשל הצבאי בעזה ("ההתנתקות")**

בהתאם להחלטת ממשלת ישראל, יוצאים כוחות הצבא מרצועת עזה ומעבירים את סמכויותיהם לידי המועצה הפלסטינית. [הממשל הצבאי ברצועת תם](#). בפועל, ממשיכה ישראל לשלוט בגבולותיה היבשתיים והימיים של הרצועה וכן במרחבה האווירי.

15.11.2005 **ישראל והרשות הפלסטינית חותמות על הסכם המעברים, המסדיר את פתיחת מעברי הגבול ברצועת עזה לאחר נסיגת ישראל**

[ההסכם](#) קובע כי מעבר רפיח ייפתח לתנועה וינוהל על ידי המצרים והפלסטינים, בפיקוח האיחוד האירופי ובפיקוח מרחוק (באמצעות מצלמות וידאו במעגל סגור) של אנשי ביטחון ישראלים. ניתן יהיה להשתמש במעבר רק באישור מוקדם מטעם ישראל והרשות הפלסטינית.

ההסכם מסדיר גם את השימוש במעבר הסחורות כרם שלום ומסוף המטענים קרני, וכולל הסכמות כלליות בדבר הקמת נמל ימי ברצועה, שיקום נמל התעופה ומעבר שיירות מאובטחות בין עזה לגדה.

13.3.2006 **המוקד להגנת הפרט עותר לבג"ץ נגד ההגבלות הגורפות המוטלות על התנועה בין רצועת עזה והגדה המערבית**

[העתירה](#) סוקרת את הגבלות התנועה הקשות בתקופת האינתיפאדה השנייה, ודורשת לאפשר את המעבר בין עזה לגדה גם בהיעדר "נסיבות הומניטאריות מיוחדות". המוקד טוען, כי כבר בהסכם אוסלו נקבע שהרצועה והגדה מהוות יחידה טריטוריאלית אחת, ולפלסטינים זכות לחופש תנועה ביניהן, כזכותו של כל אדם לנוע בתוך מדינתו. [המדינה מצדה טוענת](#), כי בשל השינויים הדרמטיים שחלו במצב הביטחוני ברצועה לאחר יישום "תכנית ההתנתקות", התשתית העובדתית והמשפטית שעליה מבוססת העתירה אינה רלוונטית עוד. כן טוענת המדינה, כי ההסכמים שנחתמו בין ישראל לרשות הפלסטינית בנוגע למעבר בין עזה והגדה דרך שטח ישראל, אינם מהווים מקור משפטי המחייב את ישראל להתיר מעבר לתושבי השטחים הכבושים דרך שטחה. בית המשפט העליון מסרב לדון בנושא לגופו, בנימוק שהעתירה תוקפת מדיניות כוללת.

30.11.2006 **דו"ח של האו"ם קובע כי ישראל מפירה את כל סעיפי הסכם המעברים בינה לבין הרשות הפלסטינית**

[הדו"ח](#), שנכתב על ידי המשרד לתיאום עניינים הומניטאריים של האו"ם בשטחים הכבושים (OCHA), מפרט בהרחבה את ההפרות השונות של ההסכם. הדו"ח קובע, בין השאר, כי ישראל לא עומדת בהתחייבותה להקל על התנועה בין עזה והגדה המערבית וכי המעברים שנועדו לאנשים ולסחורות סגורים במרבית ימות השנה. כך, למשל, קוטעת ישראל את המעבר הסדיר ברפיח מאז נלקח החייל הישראלי גלעד שליט בשבי החמאס ביוני 2006, ומותירה אותו סגור 86% מהזמן; השלטונות הישראליים מונעים את פתיחת המעבר על ידי מניעת הגישה של נציגי האיחוד האירופי לרפיח.

22.3.2007 **המוקד להגנת הפרט עותר לבג"ץ, להורות לצבא לאפשר את מעברה של משפחה מרצועת עזה לגדה המערבית, להשתתף בטקס חתונה**

חתונת הכלה-העותרת נדחתה מספר פעמים בשל סירוב הצבא להעניק לה, להוריה ולאחיה היתרי כניסה לישראל לצורך מעבר מעזה לגדה המערבית. [הצדדים מגיעים להסכמה](#), לפיה העותרת ובני משפחתה יעברו לגדה המערבית, תוך התחייבות שהמשפחה תחזור לרצועת עזה בתוך שבועיים. העותרת תוכל להמשיך ולשהות עם בעלה בביתם בגדה משך חודשיים, במהלכם יהיה עליה לפעול לשינוי כתובתה במרשם האוכלוסין.

בהתאם לכך, מעדכנת העותרת את כתובתה במרשם האוכלוסין הפלסטיני לטולכרם. ישראל מסרבת לעדכן את המען החדש במרשם האוכלוסין שמנוהל על ידה. בשנת 2008 נאלץ המוקד להגיש [עתירה נוספת](#), בה הוא תוקף את מדיניותה של ישראל בנוגע לעדכון כתובות.

במקביל, מגיש המוקד עתירות של כלות אחרות ([בג"ץ 2905/08](#); [בג"ץ 3592/08](#)), שטרם עלה בידן לעבור לגדה, אל בני זוגן. ישראל מסרבת להתיר את מעברן (או מאפשרת להן לעבור רק לצורך טקס חתונתן ולשוב מיד לרצועה). בית המשפט קובע, כי על המדינה לגבש נוהל כתוב,

שיתייחס הן לדרך הגשת בקשה למעבר בין רצועת עזה לגדה המערבית והן לעניין הקריטריונים למתן ההיתר. בית המשפט מאחד את עתירות המעבר הללו עם העתירה לעדכון הכתובות. הפרקליטות מכנה את העתירות המאוחדות – "עתירות ההשתקעות". ביטוי זה הוא סנונית מילולית ראשונה ומובהקת לבידול שעושה ישראל בין עזה לגדה.

חמאס תופס את השלטון ברצועת עזה. בתגובה, מקפאה ישראל את יישום הסכם המעברים

יוני 2007

בחלוף כחודש וחצי יוצאים המוקד להגנת הפרט וארגוני זכויות אדם ישראלים ופלסטיניים [בקריאה משותפת](#) אל ישראל, האיחוד האירופי, הרשות הפלסטינית ומצרים, לפתוח לאלתר את גבולותיה של רצועת עזה למעבר בני אדם ולממש את הסכם המעברים, ללא קשר לסדר היום הפוליטי בנוגע לתנועת חמאס. סגירת מעבר רפיח בפרט פוגעת במאות אלפי תושבים, שאינם יכולים לצאת מן הרצועה או לחזור אליה, להתפרנס, לקבל טיפול רפואי או ללמוד. בד בבד פונים הארגונים לישראל, בדרישה שתמלא את חובתה לדאוג לשלום של הפלסטינים החיים ברצועה, בהיותה כוח כובש השולט בה בפועל.

הקריאה נופלת על אוזניים ערלות. מעבר רפיח נותר סגור לתנועה סדירה עד יוני 2010. מדי פעם נפתח המעבר לזמן קצר או למקרים מיוחדים, או נפרץ בידי פלסטינים.

ישראל מכריזה על רצועת עזה כעל "ישות עוינת" וקובעת כי מעבר אנשים מרצועת עזה ואליה יותר רק במקרים שיוגדרו על ידה כ"הומניטאריים חריגים"

19.9.2007

[הקבינט המדיני-ביטחוני של ישראל קובע](#) כי תנועת החמאס היא ארגון טרור, שהשתלט על רצועת עזה והפך אותה לשטח עויני. ישראל מטילה הגבלות נוספות על שלטון החמאס, "באופן שתוגבל העברת טובין לרצועת עזה, [תצומצם] אספקת הדלק והחשמל, ותוטל מגבלה על תנועת אנשים מן הרצועה ואליה [...] תוך התחשבות בהיבטים ההומניטאריים השוררים ברצועת עזה".

[ראו תגובתה של קהילת זכויות האדם הישראלית להחלטת הקבינט](#)

הצבא מתחיל להנפיק היתרי שהייה ל"עזתים" בגדה

נובמבר 2007

בהחלטה פנימית שלא פורסמה מעולם – אשר מתגלה רק בשנת 2008, [בתשובה לפנייה לפי חוק חופש המידע](#) שמגיש המוקד להגנת הפרט – קובע הצבא כי "החל מחודש נובמבר 2007, תושב רצועת עזה השוהה באיו"ש נדרש להחזיק בהיתר 'שהייה ביהודה ושומרון'".

הצבא טוען כי הסמכות להנפקת היתרים אלו נובעת מהוראת השעה בדבר "התליית היתר התנועה הכללי" (ר' 1988-1991).

13.3.2008 **המוקד להגנת הפרט עותר לבג"ץ בשם ארבעה ילדים שנולדו ומתגוררים באיזור רמאללה, אך במרשם האוכלוסין של ישראל רשומים בטעות בעזה. כחלק מהמגמה להפריד בין רצועת עזה לגדה המערבית, מנצלת ישראל לרעה את המרשם ומסרבת לתקן את הטעות**

במהלך הדיון [בעתירה](#) מודה ישראל כי נראה שאכן "נפלה טעות" ברישום הילדים במרשם הישראלי. שופטי בג"ץ מורים לישראל לתקן את כתובות הילדים לאחר העברת הודעה על כך מהרשות הפלסטינית. המדינה, שדרשה קודם לכן שתועבר **בקשה מנומקת להשתקעות**, נאלצת לתקן את הכתובת.

[למידע נוסף](#)

15.4.2008 **בניגוד להסכם אוסלו ולקביעת בג"ץ, טוען המינהל האזרחי כי הגדה המערבית ורצועת עזה מהוות שני אזורים נפרדים ושונים**

[בתשובה לפניית המוקד להגנת הפרט](#) בעניין בקשות לשינוי מען של תושבי שטחים, טוען דובר המינהל האזרחי כי יש להבחין בין בקשות לשינוי מען בתוך הגדה המערבית לבין בקשות לשינוי מען מהגדה לרצועת עזה ולהיפך. לטענתו, בקשות לשינוי מען מהגדה לרצועה ולהיפך, הן בקשות ל"העתקת מקום מגורים", שאישורן כפוף להחלטה של דרג בכיר ומוגבל למקרים הומניטאריים חריגים בלבד.

24.7.2008 **הצבא דורש מפלסטינית – המתגוררת בגדה המערבית ומבקשת לבקר את בעלה החולה ברצועת עזה – להתחייב שלא תשוב עוד לביתה בגדה**

[המוקד להגנת הפרט עותר לבג"ץ](#) כנגד המפקד הצבאי, וטוען שישראל אינה רשאית ליזום שינויים דמוגרפיים בשטח הכבוש. לאחר הגשת העתירה מסכימה ישראל, "לפנים משורת הדין", לאשר את מעברה של האישה ללא תנאים. המוקד מבקש מבית המשפט לדון במדיניותה הלא-חוקית של ישראל, שמפעילה לחץ על פלסטינים מהגדה המערבית להעתיק את מגוריהם לרצועת עזה, תוך ניצול מצוקתם. בחודש יולי 2010 [מוחק בג"ץ את העתירה](#) בטענה שהתייתרה והפכה לתיאורטית, ומסרב לבחון את המדיניות הכללית של ישראל, כעולה מן העתירה.

8.3.2009 **הצבא קובע נוהל לטיפול ב"בקשות השתקעות" של תושבי רצועת עזה בגדה המערבית**

[הנוהל](#) – שפורסם במסגרת "עתירות ההשתקעות" (ר' 22.3.2007) – קובע כי התנועה מן הרצועה לגדה מצומצמת "למינימום ההכרחי"; הצבא בוחן רק בקשות מנומקות שיועברו באמצעות הרשות הפלסטינית; והקריטריונים לאישור הבקשות הם היעדר מניעה ביטחונית וקיום "נסיבות הומניטאריות אובייקטיביות". הנוהל מגדיר שלוש קטגוריות שרק במסגרתן ניתן לאשר בקשות של תושבים מהרצועה לעבור להתגורר דרך קבע בגדה: חולה כרוני שמצבו מחייב קבלת סעד מבן משפחתו, יתום שגילו פחות מ-16 שנים וקשיש סיעודי מעל גיל 65, שאין להם קרוב משפחה אחר ברצועה שיכול לקחת אותם תחת חסותו. קשרי

משפחה, אפילו מדרגה ראשונה, אינם מהווים על פי הנוהל נסיבות הומניטאריות להענקת מגורים לגדה.

[נייר עמדה של המוקד ועמותת גישה בנושא "נוהל ההשתקעות"](#)

18.9.2009 **מת"ק עזה ומתאם פעולות הממשלה בשטחים מכריזים על חרם על ארגוני זכויות האדם ומודיעים כי לא יטפלו בפניות הארגונים בשם תושבי רצועת עזה**

בעקבות [הכרזת החרם](#) פונים המוקד להגנת הפרט וארגונים נוספים לפרקליטות המדינה ולמשרד הביטחון, בדרישה לבטלו. הארגונים טוענים כי ארגוני זכויות האדם – אשר מסייעים לאלפי פלסטינים המבקשים לצאת מרצועת עזה ולהיכנס אליה – משמשים במקרים רבים כערוץ הייצוג היחיד העומד לרשות התושבים וכי לחסימת פעילות הארגונים ברצועת עזה עלולות להיות השלכות קשות ביותר.

בנובמבר 2009 [מודיעה פרקליטות המדינה](#) כי מעתה יקפיד הצבא על הנהלים, וביניהם מתן תשובות בכתב לפניות הארגונים.

18.11.2009 **ישראל מצהירה על מדיניות של גירוש מהגדה המערבית: פלסטיני שנכנס לגדה אחרי פרוץ האינתיפאדה השנייה (אוקטובר 2000), אך כתובתו כפי שרשומה במרשם היא בעזה, עלול להיות מגורש מביתו**

המדיניות מוצגת בפני בית המשפט ב[תגובת המדינה לעתירת המוקד להגנת הפרט](#), להורות לצבא להימנע מהעברה בכפייה של פלסטיני מחברון לעזה.

ישראל מצהירה עוד, כי פלסטינים שנכנסו לגדה לפני פרוץ האינתיפאדה השנייה (אוקטובר 2000), אך מענם הרשום הוא בעזה, לא יגורשו מביתם. עם זאת, ישראל לא מעדכנת את כתובותיהם של אנשים אלו בהעתק מרשם האוכלוסין שבידה.

19.1.2010 **בעקבות עתירת המוקד להגנת הפרט מודיעה ישראל על ביטול צו הגירוש נגד שוטר פלסטיני מהגדה המערבית לרצועת עזה ועל שחרורו ממעצר: השוטר הוחזק במעצר עשרה חודשים בטענה חסרת בסיס – "שהייה בלתי חוקית" בגדה**

השוטר הגיע מרצועת עזה לגדה המערבית בשנת 1995, מתוקף תפקידו – באישור ובחסות ישראלית – במסגרת יישום הסכם אוסלו. במהלך השנים התחתן והקים משפחה בגדה. בשנת 2009 עצר אותו הצבא במטרה להעבירו בכפייה לעזה, בגין שהייה בלתי חוקית בשטח סגור, שכן לגרסת הצבא, האיש שהה בגדה ללא היתר. לאחר הגשת עתירה בהולה נגד גירושו ומתן צו ביניים המונע את גירושו, ביקשה ישראל להחזיקו במשמורת לפי הצו בדבר מניעת הסתננות, ולשם כך הגדירה אותו "מסתנן". הפעם טענה ישראל טענה הפוכה – האיש שהה בגדה בהיתר, אולם תוקפו פג. כך, לראשונה, למיטב ידיעת המוקד, מוגדר פלסטיני הרשום במרשם האוכלוסין של השטחים כ"מסתנן".

המוקד מדגיש שה"היתרים" עליהם מדברת המדינה מעולם לא היו קיימים, מעולם לא נדרשו ועל כן גם לא פקעו ותנאיהם לא הופרו. בעקבות עתירת המוקד מוציא בג"ץ צו על תנאי, הקובע כי נטל ההוכחה בשאלת נחיצות העברתו בכפייה של העותר לעזה מוטל על המדינה. בתגובה, מבטלת ישראל את צו הגירוש.

[למידע נוסף](#)

המוקד להגנת הפרט וארגוני זכויות אדם נוספים בעתירה עקרונית לבג"ץ: יש לבטל את "נוהל ההשתקעות", המקבע את ההפרדה בין רצועת עזה והגדה המערבית ופוגע בזכויות היסוד של תושבי השטחים

15.3.2010

[בעתירה טוען המוקד](#) כי הנוהל החדש שהנהיג הצבא – הקובע, בין השאר, כי התנועה מהרצועה לגדה תצומצם ל"מינימום ההכרחי" – הוא בלתי חוקי, מרוקן מכל תוכן את המושג הומניטארי, ומהווה הפרה חמורה של הדין הישראלי ושל המשפט הבינלאומי ההומניטארי. הנוהל פוגע בזכותם של תושבים מוגנים לתנועה ולחיי משפחה ומפר את חובת הצבא להבטיח את תקינות חיי התושבים בשטח הכבוש.

המוקד מוסיף כי "נוהל ההשתקעות" מהווה נדבך נוסף במדיניות הישראלית, שמטרתה להעמיק את ההפרדה בין הגדה המערבית לרצועת עזה ושמקורו אינו בטעמי ביטחון אלא בטעמים פוליטיים.

[למידע נוסף](#)

הצבא משנה את הצו בדבר מניעת הסתננות – מעתה, כל מי ששוהה בגדה המערבית מבלי שיש בידו היתר מהמפקד הצבאי, הינו מסתנן שדינו גירוש או מאסר בפועל

13.4.2010

לראשונה, ובאופן רטרואקטיבי, נדרשים פלסטינים להחזיק בהיתר כתוב כדי לשהות בגדה. דינו של מסתנן הוא גירוש, שיכול להתבצע בתוך 72 שעות, או מאסר בפועל.

המוקד להגנת הפרט פונה לרשויות הצבא עוד קודם לכניסת [הצו](#) לתוקף, בדרישה לבטלו או לכל הפחות לצמצם את תחולתו, כך שלא תקיף את כל האוכלוסייה המתגוררת בגדה, כלשונו עתה. בתשובה, [מציג את הצבא את פרשנותו](#) להגדרת "מסתנן", לפיה "מי ששוהה באיזור" הוא רק מי שנכנס לגדה המערבית ולא מי שנולד בה. עם זאת, מתעקש המפקד הצבאי להותיר את הצווים כמות שהם, כאשר לשונם העמומה, הנתונה כולה לפרשנותו, מאפשרת ביצוע פעולות גירוש המוניות והפרות חמורות של הדין הבינלאומי.

[למידע נוסף](#)

המוקד להגנת הפרט וארגוני זכויות אדם נוספים בעתירה עקרונית לבג"ץ: על ישראל לעדכן את העתק מרשם האוכלוסין של השטחים אשר בידה ולחדול ממדיניות ההעברה בכפייה של פלסטינים מביתם

[בעתירה זו טוען המוקד](#) כי סירובה של ישראל לעדכן את העתק מרשם האוכלוסין של השטחים, מהווה הפרה של הסכם אוסלו ושל החקיקה הנוגעת למרשם האוכלוסין. העותרים מוסיפים, כי העברה בכפייה לרצועת עזה של פלסטינים המתגוררים בגדה המערבית, בהסתמך על כתובתם כפי שמופיעה בהעתק המרשם שבידי ישראל, אינה חוקית ומהווה הפרה של זכותו של תושב לבחור את מקום מגוריו בתוך ארצו, על פי הדין הישראלי והבינלאומי.

[למידע נוסף](#)

בעקבות משט מחאה לרצועת עזה, פותחת מצרים את מעבר רפיח לתנועה סדירה

במאי 2010 יוצא משט אוניות מטורקיה לכיוון חופי עזה, במחאה על המצור הימי שמטילה ישראל על הרצועה. השתלטות ישראלית על הגדולה מבין האוניות, "מאווי מרמרה", מביאה למותם של תשעה נוסעים מירי חיל הים ומעוררת ביקורת בינלאומית חריפה. בעקבות אירועי המשט, מודיעה מצרים על פתיחת מעבר רפיח לתנועת אנשים באופן יומיומי. פתיחת המעבר נעשית שלא במסגרת הסכם המעברים ורק לקטגוריות מוגבלות של נוסעים, בהן פלסטינים המבקשים טיפול רפואי במצרים, בעלי נתינות זרה, סטודנטים המבקשים ללמוד בחו"ל וכאלה שהצליחו להשיג אישורים פרטניים ממצרים. בסוף מאי 2011, שלושה חודשים לאחר הדחתו של הנשיא מובארכ, פותחת מצרים את מעבר רפיח באופן קבוע לכלל תושבי הרצועה הנושאים דרכון ותעודת זהות פלסטינית. התנאי לשימוש במעבר מוסיף להיות, אם כן, רישום במרשם האוכלוסין הפלסטיני, שעדכנו או שינוי בו דורש את אישורה של ישראל. בכך, ממשיכה ישראל להפעיל שליטה מסוימת, אם כי מופחתת, על מעבר רפיח.

[ראו דו"ח גישה מנובמבר 2011, עמ' 12-13](#)

פתיחת מעבר רפיח מקילה במעט על בעיית המעבר בין הגדה לרצועה ולהיפך: פלסטינים הרשומים בגדה יכולים לעבור בגשר אלנבי, להגיע דרך ירדן ומצרים למעבר רפיח, להיכנס במעבר זה לרצועה ולשוב לגדה באותו מסלול שבו באו. אולם מעבר לכך שמדובר במסלול ארוך, מסורבל ויקר, ישראל כזכור מטילה מגבלות גם עליו. פלסטיני הרשום ברצועה אינו יכול להיכנס לגדה בדרך זו; ישראל תמנע את כניסתו בגשר אלנבי. פלסטיני הרשום בגדה, שהגיע לרצועה במסלול מסורבל זה לא יוכל לשוב לביתו דרך מחסום ארז וישראל ועליו לשוב באותה דרך-עקיפין שבה הגיע לעזה.

6.6.2010

מנתונים שמוסר הצבא למוקד להגנת הפרט: כ-35,000 פלסטינים המתגוררים בגדה המערבית נתונים בסכנת גירוש, כיוון שכתובתם במרשם האוכלוסין היא בעזה; מדי שנה מרחיקה ישראל בכפייה עשרות פלסטינים מן הגדה לרצועת עזה

כאמור, בניגוד להסכם אוסלו, החל משנת 2000 הקפיאה ישראל באופן גורף את עדכון כתובותיהם של פלסטינים בהעתק מרשם האוכלוסין שבידה, והורתה לצבא להסתמך רק על המידע השגוי והלא-מעודכן. במהלך השנים גורם העתק המרשם הלא-מעודכן שבידי ישראל בעיות קשות לפלסטינים במפגשים עם שלטונות הכיבוש, בעיקר במעברי גבול ובמחסומים. כמצוין לעיל, הצבא מתייחס לעשרות אלפי אנשים אלו, שכתובתם התקבעה באופן שגוי במכוון בהעתק המרשם, כ"שוהים בלתי חוקיים" בביתם. מתחילת שנת 2008 ועד אמצע 2010 גורשו לרצועה 85 בני אדם בשל הרישום – השגוי בכוונה תחילה – של כתובתם, 11 מהם שהו בגדה עוד לפני פרוץ האינתיפאדה הראשונה ורק נגד ארבעה מתוכם הוצא צו גירוש – כך לפי נתוני הצבא.

[הנתונים נמסרים למוקד במסגרת עתירה לפי חוק חופש המידע.](#)

25.10.2010

ממענה לפניית המוקד להגנת הפרט לפי חוק חופש המידע עולה: הצבא אינו אוכף את הצו המסדיר כניסת ישראלים לגדה המערבית, ומאות אלפי מתנחלים מתגוררים בה ללא ההיתרים הנדרשים. מאידך, מתייחס הצבא אל פלסטינים המתגוררים בחלק אינטגרלי מארצם-שלהם כאל מסתננים

על פי [הצו המסדיר את כניסתם של תושבים ישראלים ותושבי חוץ לשטחי הגדה המערבית](#) ושהייתם בה, לישראלי אסור להעתיק את מקום מגוריו לגדה אלא "על פי תעודת היתר אישית שניתנה על ידי מפקד צבאי".

הצבא מעביר בכפייה פלסטינים מהגדה המערבית לרצועת עזה, על בסיס הטענה כי מדובר בשטח צבאי סגור וכל מי שנמצא שם, שאינו "תושב האיזור", מחויב בקבלת היתר מהצבא. אולם על פי החקיקה הצבאית, לא קיימת חובה לפלסטינים להחזיק בהיתרים כאלה, ולעומת זאת, דווקא הצו המפורש, הקובע שישראלים חייבים להחזיק בהיתרי שהייה בגדה – [אינו נאכף](#). באמצעות פרקטיקה זו, העומדת בניגוד לדין הבינלאומי, הופך הצבא באופן מעשי את הגדה המערבית לשטח סגור לפלסטינים בלבד.

דצמבר 2010

הצבא קובע נוהל לטיפול בבקשות "השתקעות" של תושבי הגדה המערבית ברצועת עזה בעוד ישראל עושה כל מאמץ כדי למנוע מפלסטינים הגרים ברצועת עזה לעבור לגדה ולהשתקע בה, הרי שבכל הנוגע למעבר בכיוון הנגדי – מהגדה לרצועה – היא נוקטת מדיניות הפוכה.

[הנהל המסדיר את המעבר מהגדה לעזה לצורך "השתקעות" קובע, כי "הנחת היסוד היא שתושב איו"ש רשאי להגיש בקשה להשתקעות קבע ברצ"ע לכל צורך שנתפש כהומניטארי \(בד"כ איחוד משפחה\)"; זאת בניגוד למעבר בכיוון ההפוך, לגביו מודגש כי קשרי משפחה](#)

אינם מהווים נסיבות הומניטאריות. על פי הנוהל, תושבי הגדה המבקשים לעבור לחיות בעזה לצד קרוביהם, יכולים לעשות זאת בקלות, כל עוד הם מסכימים לחתום על התחייבות ל"השתקעות" מלאה ברצועה ומצהירים על כך שידוע להם כי לא תותר חזרתם לגדה, גם לא לביקורים קצובים, אלא במקרים חריגים ביותר.

הנוהל מתפרסם באפריל 2012, במסגרת פנייה של ארגון גישה לצבא.

חודש לפני הדיון בעתירה העקרונית בעניין עדכון כתובות מעזה לגדה, מודיעה ישראל כי במסגרת "מחווה מדינית" החליטה "להתיר את השתקעותם" בגדה המערבית של 5,000 פלסטינים שכתובתם ברצועת עזה, על פי מרשם האוכלוסין

16.3.2011

בתגובה לעתירת המוקד להגנת הפרט – להורות לצבא לתקן את כתובתם של שלושה קטינים מהגדה המערבית בהעתק מרשם האוכלוסין שבידו – מצהירה הפרקליטות שישראל החליטה "במסגרת מחווה מדינית, להתיר את השתקעותם באיו"ש, [ו]בהתאם לכך – את שינוי מענם, של 5,000 פלסטינים שמענם הרשום ברצועת עזה, השוהים כיום באיו"ש".

בעקבות הודעה זו **טוענת המדינה**, כי העתירה העקרונית בעניין שינוי הכתובות "כלל אינה רלוונטית". המוקד **מתנגד למחיקת העתירה**, בטענה שה"מחווה" תספק פיתרון לחלק קטן בלבד מהאוכלוסייה הנדונה בעתירה, ומזכיר כי שינוי כתובות של תושבי השטחים אינו "מחווה" אלא חובתה של ישראל, וכי בהקשר זה שיקולים פוליטיים או מדיניים הם בהכרח שיקולים זרים ופסולים.

ישראל חושפת את מסמך "המדיניות המצמצמת": מעבר מהגדה לרצועה ולהיפך, יותר אך ורק במקרים "הומניטאריים חריגים" העומדים בקריטריונים נוקשים ומצומצמים מאוד. ולכדורגלנים.

5.5.2011

במסגרת עתירה של המוקד להגנת הפרט, גישה ורופאים לזכויות אדם, מציגה ישראל מסמך, המפרט את **"מדיניות תנועת האנשים"**. המסמך קובע כי מעבר מהגדה המערבית לרצועת עזה ולהיפך, דרך ישראל, יותר אך ורק במקרים "הומניטאריים חריגים", העומדים באחד הקריטריונים: מעבר לצורך השתתפות בלווייה או חתונה של קרוב משפחה מדרגה ראשונה, או מעבר לשם ביקור קרוב משפחה מדרגה ראשונה החולה במחלה קשה וקיים חשש לחיי החולה, או מחלה המצריכה אשפוז ממושך. בנוסף, מעבר מהגדה לרצועה יתאפשר לצורך "השתקעות", ומעבר מהרצועה לגדה יותר גם לצורך "טיפול רפואי מציל חיים או טיפול רפואי שבהיעדרו טעם החיים משתנה כליל", שאינו זמין בעזה. לביקור יורשו להתלוות ילדים עד גיל שש בלבד.

כלומר, לשיטתה של ישראל, אפילו קשרי משפחה מדרגה ראשונה אינם עילה למעבר בין הרצועה לגדה או להיפך; במקביל לצמצום במקרים המוגדרים הומניטאריים, קובעת ישראל כי "שחקני נבחרת הכדורגל הפלסטינית" רשאים לצאת מהרצועה לצורך אימונים ומשחקים.

22.1.2012

במסגרת עתירת המוקד להגנת הפרט מתברר: ישראל לא תתיר לבני משפחותיהם של מורחקי עסקת שליט לעבור בשטחה לצורך ביקור יקיריהן ברצועת עזה

העתירה הוגשה בדרישה להתיר למשפחתו של אחד המגורשים להשתתף בחתונתו בעזה. [בתשובה לעתירה](#), מודיעה פרקליטות המדינה כי "הוסכם, בין שירות הביטחון הכללי לבין הגורמים הרלוונטיים במצרים ובארגון החמאס [...] כי ישראל תאפשר לבני משפחותיהם של אסירים ששחררו לרצועת עזה במסגרת עסקת שליט, לבקדם ברצועת עזה. זאת, בכפוף לכך שהכניסה לרצועת עזה, לצורך ביקור כאמור, לא תיעשה דרך מעבר ארז, והיציאה לצורך הביקור תהא דרך גשרי הירדן בלבד", ובכפוף להיעדר מניעה ביטחונית קונקרטיה לעריכת הביקור.

24.5.2012

בג"ץ דוחה את העתירה נגד "נוהל השתקעות": פסק הדין קובע, כי עצם קיומה של מדיניות מצמצמת הוא סביר, אולם על הצבא להפעיל שיקול דעת באופן שירחיב את הקריטריונים ל"השתקעות" של "עזתים" בגדה המערבית ויצמצם את הפגיעה בזכויות הפלסטינים

בית המשפט קובע, כי "המדיניות המצמצמת [...] יש בה תוצאה קשה במיוחד ביחס לתושבים שאינם מעורבים בפעילות טרוריסטית ונכפה עליהם נתק מקרוביהם", וכי המדיניות הישראלית "מפרידה – ולעיתים באופן מלאכותי – בין פלסטינים המתגוררים בשני האזורים ומבקשים לקיים או ליצור קשרי משפחה וקרבה תקינים". השופטות הוסיפו, כי אין לחסום באופן מוחלט את התנועה מרצועת עזה לגדה, וכי הגבלת המעבר לרשימה מצומצמת של "חריגים הומניטאריים" – כמו יתומים וחולים סיעודיים – היא נוקשה מדי. זאת במיוחד לאור הסעיף (9) [בנוהל](#), המתנה אפילו את השתקעותם בגדה של אותם "חריגים הומניטאריים" בכך שאין להם קרובי משפחה אחרים בעזה.

בנוסף הסתייג בית המשפט מהסעיף (10) [בנוהל](#), הקובע כי קשרי משפחה, אפילו מדרגה ראשונה, אינם מהווים כשלעצמם עילה הומניטארית להשתקעות בגדה, וקבע כי אין מקום לחסום באופן גורף בקשות להשתקעות על רקע נישואין.

[פסק הדין](#)

[ביקורת שיפוטית על פסק הדין](#)

24.5.2012

בג"ץ מוציא צו על תנאי בעתירה בעניין שינוי כתובות מגורים מעזה לגדה: על ישראל לנמק מדוע לא תימנע מהעברתם-בכפייה לעזה של פלסטינים, שכתובתם מופיעה במרשם האוכלוסין בעזה, והם חיים בגדה המערבית עוד לפני ההתנתקות בספטמבר 2005

עם זאת, [החלטת בית המשפט](#) אינה דורשת מהמדינה להסביר מדוע אינה מעדכנת את כתובות המגורים בהעתק מרשם האוכלוסין שבידה.

23.10.2012

בעקבות עתירת המוקד להגנת הפרט משנה ישראל את מדיניותה: מעתה לא עוד יורחקו- בכפייה לעזה פלסטינים שכתובתם מופיעה במרשם האוכלוסין בעזה, אם הגיעו לגדה לפני ספטמבר 2005

המוקד עומד על כך, שאין די ב**התחייבותה של ישראל** שלא לגרש אנשים אלו מביתם, אלא שעליה גם לשנות את כתובתם בעותק מרשם האוכלוסין שבידה, באופן שישקף את המציאות. זאת כיוון שכל אותם עשרות אלפי אנשים שכתובתם ברישומי הצבא מופיעה ברצועת עזה, ממשיכים להיתקל בבעיות, עיכובים ותחקורים בכל פעם שהם נאלצים לעבור במחסומים הרבים הפזורים בגדה המערבית; כאשר ברצונם לצאת לחו"ל, עליהם להגיש בקשה מיוחדת לשם כך, המוכיחה כי קיים "צורך הומניטארי" המצדיק את יציאתם, ובקשה נוספת על מנת שהצבא יתיר את חזרתם לביתם בגדה המערבית.

באפריל 2013, לאחר ש**בית המשפט המליץ** לשקול ב"נוהל ההשתקעות" המעודכן מתן הקלות לשינוי כתובת לגדה, **מחק המוקד את העתירה** תוך שמירת טענותיו עד לאחר שיתפרסם הנוהל החדש.

מעבר רפיח סגור רוב הזמן

יולי 2013
ואילך

מאז הדחתו של הנשיא מורסי, פותחת מצרים את המעבר רק ימים ספורים בשנה, במהלכם מורשים לעבור במעבר רפיח רק אנשים העונים על קריטריונים נוקשים, כמו בעלי דרכונים זרים, חולים במצב קשה וסטודנטים הלומדים בחו"ל. בשנת 2015 היה המעבר פתוח במשך 32 יום בלבד, ואילו בשנת 2016 התאפשרה בו התנועה במשך 44 ימים.

[ראו נתונים באתר המשרד לתיאום עניינים הומניטאריים של האו"ם בשטחים הכבושים \(OCHA\)](#)

הצבא מפרסם נוהל מעודכן לטיפול ב"בקשות השתקעות" של תושבי רצועת עזה בגדה המערבית, המתגלה כדרקוני לא פחות מקודמו

אוגוסט 2013

בניגוד להנחיות בית המשפט **בפסק הדין בעתירה נגד "נוהל ההשתקעות"**, התיקונים שהוכנסו בנוהל הם מינוריים ואינם מהווים שינוי של ממש. כך, למשל, קובע **הנוהל המעודכן**, כי בנסיבות הומניטאריות חריגות ייבחנו בקשות למעבר לא רק של קרובי משפחה מדרגה ראשונה של תושבי הגדה, אלא גם של קרובים מדרגה שנייה. בנוסף קובע הנוהל, כי פלסטינים שכתובתם רשומה בעזה, אשר עברו להתגורר בגדה לפני ספטמבר 2005, יוכלו לקצר את ההליך בן שבע השנים לאישור "השתקעותם" ולשינוי מענם הרשום, ובלבד שהם מחזיקים בהיתרי שהייה בגדה שלוש שנים לפחות. הוראה זו, שלכאורה נועדה להקל על אלה המתגוררים זה מכבר בגדה המערבית ומבקשים להסדיר את רישום מגוריהם, מציגה אותם למעשה כפורעי חוק ומתנה את המשך שהייתם בביתם בקבלת היתר, משל היו מהגרים או תיירים.

דו"ח המוקד להגנת הפרט ובצלם: מדיניות הבידוד של רצועת עזה פוגעת אנושות בזכותם של פלסטינים לחיי משפחה

[הדו"ח](#) מתאר את מצוקתן הקשה של משפחות פלסטיניות המפוצלות בין רצועת עזה לגדה המערבית, ובין רצועת עזה לישראל. עשרות אלפי אנשים נאלצים להתמודד עם מציאות בלתי אפשרית, שבה המדינה חודרת להיבטים האינטימיים ביותר של חייהם, באמצעות שורה של נהלים הקובעים קריטריונים נוקשים שכמעט שלא ניתן לעמוד בהם. הדברים הפשוטים ביותר והמובנים מאליהם – הקמת משפחה, חיים משותפים עם בן הזוג ועם הילדים ושמירה על קשר רציף עם משפחות המוצא של שני בני הזוג – הופכים לבלתי ניתנים להשגה.

13.3.2014

בעקבות עתירת המוקד להגנת הפרט מאפשרת ישראל לפלסטיני, שהועבר בכפייה לרצועת עזה, לשוב לגדה המערבית עם המשפחה שהקים ברצועה

העותר עבר מרצועת עזה לגדה המערבית בשנת 1995, בחיפוש אחר עבודה. בשנת 2003 נתפס בשטח ישראל וגורש לרצועה, על אף שכתובתו הרשומה במרשם האוכלוסין הפלסטיני עודכנה – מעזה לגדה – עוד בשנת 1998. משלא נענו בקשותיו לשוב לגדה, השלים האיש עם עובדת היותו לכוד ברצועה לתקופה לא ידועה, ובמרוצת השנים נישא והקים שם משפחה. בשנת 2009, לאחר התערבות המוקד, הכירה ישראל בטעותה והסכימה לבחון את חזרתו לגדה, אולם התנגדה בכל תוקף למעברם לגדה של אשתו וילדיו, שנולדו ברצועה.

בעקבות [עתירה לבג"ץ](#) ובהמשך לפרסום הנוסח המעודכן של "נוהל ההשתקעות", [מודיעה המדינה](#), כי החליטה לאשר את מעברם של בני המשפחה לגדה. עם זאת, עומדת המדינה על כך שהאישה והילדים יקבלו היתרים לשהייה בגדה, בהתאם להליך "ההשתקעות" ההדרגתי שקבוע בנוהל.

ספטמבר

לאחר שבע שנות מצור על רצועת עזה, ובעקבות המתקפה המכונה "צוק איתן", מכריז מתאם פעולות הממשלה בשטחים על "הקלות" במעברים בין הרצועה לגדה המערבית

2014

בין ה"הקלות" שאושרו [פורסמו בקובץ הפקודות של המתפ"ש](#), ניתן למנות את העלאת גיל הילדים המורשים להתלוות לביקורי משפחות – מהרצועה לגדה ולהיפך, אולם רק במקרה של "צורך הומניטארי חריג" – משש שנים לחמש-עשרה, והרחבת האפשרות ל"ביקורים הומניטאריים" מעין אלה גם לסבים ולסבתות (עד כה ניתנו ההיתרים רק לקרובי משפחה מדרגה ראשונה – הורים, ילדים ואחים).

כפי שניתן להיווכח, ה"הקלות" אינן אלא לעג לרש. גם לאחר המתקפה העקובה מדם, שהמיטה חורבן על רצועת עזה ותושביה, ממשיכה ישראל לדבוק במדיניות בידודה של הרצועה מהגדה ומהעולם.

26.3.2015

נתונים שמוסר הצבא למוקד להגנת הפרט מצביעים על מגמה ברורה: ישראל מעודדת "השתקעות" של פלסטינים מהגדה המערבית ברצועת עזה, בעוד שתנועה בכיוון ההפוך כמעט בלתי אפשרית

במסגרת עתירה לפי חוק חופש המידע שהגישו המוקד להגנת הפרט וארגון גישה, [מוסר הצבא](#) כי מאז כניסתו לתוקף של הנוהל הנוקשה ל"השתקעות" בגדה, במרץ 2009, ועד לפרסום גרסתו המתוקנת, באוגוסט 2013, לא הוגשה מכוחו ולו בקשה אחת. כמו כן, [מתכתובת בין הארגונים לצבא](#) עולה, כי גם לאחר שהנוהל תוקן, באוגוסט 2013, לא חל שינוי משמעותי במספר הבקשות שהוגשו והתקבלו.

תמונה שונה בתכלית מתקבלת מנתונים שמוסר הצבא בהמשך, אודות בקשות שהוגשו מכוח הנוהל ל"השתקעות" בעזה: בין ינואר 2011 לאוגוסט 2014 אישר הצבא 58 בקשות כאלה. הצבא אינו מוסר מידע על המספר הכולל של הבקשות שהוגשו או סורבו מכוח הנוהל.

24.11.2016

בעקבות עתירות המוקד להגנת הפרט לבג"ץ: כתובתם של שני צעירים, ילידי רצועת עזה, המתגוררים בגדה המערבית מינקות, תעודכן במתווה מקוצר וללא דרישה לנשיאת היתרי שהייה

בינואר 2013 [עותר המוקד לבג"ץ](#), להורות למדינה לעדכן את כתובותיהם של צעיר וצעירה פלסטינים, הרשומים במרשם המנוהל על ידי ישראל באופן שגוי כתושבי הרצועה, על אף שהם מתגוררים בגדה מאז היו פעוטות. בתגובה דורשת המדינה להעביר את השניים "תהליך השתקעות" בן שבע שנים, במהלכו ייאלצו לחיות בגדה מכוח היתרי שהייה מתחדשים. המוקד טוען בתוקף, כי אין מקום להפנות את הצעירים למתווה הנגזר מ"נוהל השתקעות", כיוון שאין מדובר במי שמבקשים להעתיק את מקום מגוריהם מן הרצועה לגדה, אלא במי שמתגוררים בגדה המערבית כמעט כל חייהם.

בית המשפט מקבל את טענות המוקד וממליץ למדינה לקצוב לצעירים תקופת המתנה ללא צורך בהיתרי שהייה, ולאחריה – באין מניעה ביטחונית או פלילית – לשנות את כתובתם במרשם באופן שישקף את המציאות. בעקבות זאת [מודיעה המדינה](#), כי "באופן חריג יופטרו העותרים מן החובה לפעול לקבלת היתרי שהייה מתחדשים באיו"ש ומחובת נשיאת ההיתרים" וכי הליך "השתקעותם" יקוצר לשלוש שנים, שבסופן תעודכן כתובתם מעזה לגדה. המוקד מצדו עומד על כך שהכתובות במרשם הישראלי ישונו לאלתר. לבסוף מסכימה המדינה, בהמלצת בית המשפט, לקצר את ההליך בחצי שנה נוספת – כך שכתובתם של הצעירים תעודכן ביום 16.6.2017. ההסדר מקבל תוקף של [פסק דין](#).

נכון להיום

על אף ההישגים שרשם המוקד להגנת הפרט בעתירות העקרוניות, ממשיכה ישראל לאסור על תושבי השטחים הכבושים להעתיק את מקום מגוריהם מרצועת עזה לגדה המערבית, וככלל, אינה מאפשרת שינוי כתובת מהרצועה לגדה. בד בבד מעודדת ישראל – ובמקרים מסוימים אף מאלצת – פלסטינים מהגדה לעזוב את בתיהם ו"להשתקע" ברצועה, כתנאי למימוש זכותם לחיי משפחה. כך, באמצעות שליטתה במרשם האוכלוסין הפלסטיני,

משתמשת ישראל ברצועה לא רק ככלא לתושבי השטחים הרשומים בה אלא גם כמכשיר
לצמצום אוכלוסיית הגדה המערבית.